С. А. Харчук,
к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки, обліку та оподаткування,
Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Тернопільського національного економічного університету
ORCID ID: 0000-0001-9443-7630

DOI: 10.32702/2306-6806.2020.1.66

СТАН ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

S. Kharchuk,
PhD in Economics, associate professor, associate professor, department of economics, accounting and taxation,
Vinnitsia educational and scientific institute of economics of Ternopil national economic university

STATE OF INVESTMENT ACTIVITY OF ENTERPRISES OF UKRAINE
IN CONDITIONS OF ECONOMIC INSTABILITY

Інвестиційна діяльність стає найважливішою складовою частиною світових економічних відносин, що впливає на інтереси все більшого числа підприємств, як тих, які приймають інвестиції, так і тих, які є їхніми джерелами. Взаємозалежність країн, що розвиваються, і підприємств в умовах економічної нестабільності стає не тільки очевидним фактом, але й вимагає нового рівня усвідомлення місця в міжнародних відносинах і завдань щодо залучення інвестицій на національному й глобальному рівні.

Визначено, що інтеграційні та глобалізаційні процеси, що спостерігаються в умовах економічної нестабільності, визначають виняткове значення інвестицій для становлення та розвитку підприємств в Україні. Ефективне здійснення інвестиційної діяльності на сучасному етапі є основою для розвитку економіки України, забезпечення можливості її інтеграції в європейський соціально-економічний простір, що в подальшому буде сприяти підвищенню конкурентоспроможності підприємств.

Проаналізовано існуючі проблеми та перспективи розвитку інвестиційної діяльності підприємств України в умовах економічної нестабільності, оскільки в останні роки в Україні недостатньо привабливі умови для більш активної діяльності внутрішніх та іноземних інвесторів, що також обумовлює потребу у додатковому обсязі інвестиційного капіталу.

Визначено, що стратегія інвестиційної діяльності будь-якого підприємства є складовою частиною його загальної економічної стратегії і передбачає ефективне використання різних форм інвестування задля забезпечення його ефективної діяльності в умовах економічної нестабільності.

Встановлено, що одним із головних чинників провадження успішної інвестиційної політики підприємства є наявність сприятливого інвестиційного клімату в державі, що обумовлюється рядом макроекономічних факторів впливу. Обрано стратегічний напрям розвитку щодо необхідності покращення інвестиційного клімату та удосконалення механізмів державного регулювання інвестиційної діяльності підприємств України.

Досліджено, що прямі іноземні інвестиції здійснюють більший вплив на економіку країн, що розвиваються, ніж розвинутих країн, проте цей вплив перебуває у значній залежності від вихідних умов: якості

людського капіталу, інституційного забезпечення, макроекономічної ситуації в країні. Сучасна галузева структура прямого іноземного інвестування економіки України суперечить пріоритетам розвитку держави та не здійснює ефективного впливу на економічне зростання та формування інноваційної моделі розвитку підприємств України в умовах економічної нестабільності.

Зазначено, для подальшого покращення інвестиційного клімату України актуальним на сьогодні є питання удосконалення правової та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення сприятливого інвестиційного клімату й формування основи збереження та підвищення конкурентоспроможності підприємств в Україні в умовах економічної нестабільності.

Для задовільного стану інвестиційної діяльності підприємств України в умовах економічної нестабільності необхідно провести ряд інноваційних заходів, які комплексно будуть впливати на інвестиційний клімат діяльності підприємств: поліпшення інвестиційної інфраструктури; покращення демографічних показників; контроль за рівнем ризиків (криміногенних, політичних, інфляційних та інших); адаптація правової та нормативної бази України відповідно до вимог Європейського Союзу, націленої на ефективне та стабільне функціонування економіки; підвищення рівня ВВП України; врегулювання проблеми державного боргу; скорочення масштабу корупції в органах самоврядування; забезпечення розвитку фінансового сектору.

Проведене дослідження інвестиційної діяльності підприємств України в умовах економічної нестабільності надало можливість відзначити, що іноземні інвестиції є визначальним фактором, який впливає на темпи економічного зростання та розвиток підприємств та країни загалом, адже виступає передумовою розширення міжнародного співробітництва та створення соціального ефекту у вигляді зростання доходів.

Investment of is becoming more and more warehouse part of the most economical business, and there is more and more interest on the market, so far, so much so that, so much more. The of mutual independence of the country, which is more and more diverse in the minds of economic instability, is not only an obvious fact, but also a new age, a significant increase in international activity.

Certainly, that integration and globalization processes that is observed in the conditions of economic instability determine the exceptional value of investments for becoming and development of enterprises in Ukraine. Effective realization of investment activity on the modern stage is the background of development of economy of Ukraine, providing of possibility of her integration in European socio— economic space that will assist the increase of competitiveness of enterprises in future.

Existent problems and prospects of development of investment activity of enterprises of Ukraine are analysed in the conditions of economic instability, as in recent year in Ukraine attractive not enough terms for more active activity of internal and foreign investors, that in turn stipulates a requirement in the additional volume of investment capital.

Certainly, that strategy of investment activity of any enterprise is component part him general economic strategy and envisages the effective use of different forms of investing for the sake of providing of him effective activity in the conditions of economic instability.

It is set that one of main factors of realization of successful investment politics of enterprise there is a presence of favourable investment climate in the state that is stipulated by the row of macroeconomic factors of influence. Strategic direction of development is select in relation to the necessity of improvement of investment climate and improvement of mechanisms of government control of investment activity of enterprises of Ukraine.

Investigational, that direct foreign investments carry out greater influence on the economy of countries that develop, than the developed countries, however this influence is in considerable dependence on initial terms: internalss of human capital, institutional providing, macroeconomic situation in a country. The modern branch structure of the direct foreign investing of economy of Ukraine conflicts with priorities of development of the state and does not carry out effective influence on the economy growing and forming of innovative model of development of enterprises of in the conditions of economic instability.

It is marked for the further improvement of investment climate of Ukraine actual for today there is a question of improvement of legal and organizational base for the increase of capability of mechanisms of providing of favourable investment climate and forming of basis of maintenance and increase of competitiveness of enterprises in Ukraine in the conditions of economic instability.

For the satisfactory state of investment activity of enterprises of Ukraine in the conditions of economic instability it is necessary to conduct the row of innovative measures that complex will influence on the investment climate of activity of enterprises: improvement of investment infrastructure; improvement of demographic indicators; control is after the level of risks (criminogenic, political, inflationary et al); adaptation of legal and normative base of Ukraine is in accordance with the requirements of European Union, economy aimed at the effective and stable functioning; increase of level of GDP of Ukraine; settlement of problem of national debt; reduction of scale of corruption is in the organs of self-government; providing of development financial to the sector.

Undertaken a study of investment activity of enterprises of Ukraine in the conditions of economic instability gave possibility to mark that foreign investments are a determinative that influences on the rates of the economy growing and development of enterprises and country on the whole, in fact comes forward as pre-condition of expansion of international cooperation and creation of social effect as an increase of profits.

Ключові слова: інвестиції, інститути спільного інвестування, інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість, інноваційна діяльність, прямі іноземні інвестиції, міжнародні портфельні інвестиції, інвестиційні проекти, режим іноземного інвестування, інвестиційні ризики.

Key words: investments, institutes of the general investing, investment climate, investment attractiveness, innovative activity, direct foreign investments, international portfolio investments, investment projects, mode of the foreign investing, investment risks.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Інтеграційні та глобалізаційні процеси, що спостерігаються в умовах економічної нестабільності, визначають виняткове значення інвестицій для становлення та розвитку підприємств в Україні. Ефективне здійснення інвестиційної діяльності на сучасному етапі є основою для розвитку економіки України, забезпечення можливості її інтеграції в європейський соціально-економічний простір, що в подальшому буде сприяти підвищенню конкурентоспроможності підприємств.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Проблеми інвестиційної діяльності підприємств в умовах економічної нестабільності та залучення інвестиційного капіталу в економіку України досліджували вітчизняні та зарубіжні учені, зокрема В. Беренс, А. Борщ, А. Гальчинський, А. Гітман, Я. Хонко, І. Бланк, А. Діброва, І. Дорош, М. Кісіль, М. Коденська, І. Ліпсіц, О. Мертенс, А. Нешитой, А. Пересада, Г. Підлісецький, П. Рогожин, В. Савчук, О. Старіков, Т. Хачатуров, В. Хобта, В. Шевчук, А. Пересада, А. Філіпенко, О. Рогач, П. Гайдучський, Т. Ковальчук, В. Кравченко, А. Дж. Гітман, М.Д. Джонк та інші. Однак, незважаючи на багатоаспектність наукових досліджень, інвестиційна діяльність підприємств України в умовах економічної нестабільності потребує подальшого дослідження.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Проаналізувати політику країн Європи у залученні інвестицій для потреб економічного розвитку підприємств; дослідити тенденції надходження інвестицій в економіку України; проаналізувати ефективність використання інвестицій в контексті економічного розвитку; оцінити вплив надходжень інвестицій в Україні на економічний розвиток підприємств; розробити стратегічні засади формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні; навести шляхи покращення надходжень інвестицій в економіку України у разі підвищення дієздатності механізмів забезпечення сприятливого інвестиційного клімату й формування основи збереження та подальшого розвитку підприємств України в умовах економічної нестабільності.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Інвестиційна діяльність стає найважливішою складовою частиною світових економічних відносин, що впливає на інтереси все більшого числа підприємств, як

тих, які приймають інвестиції, так і тих, які є їхніми джерелами. Взаємозалежність країн, що розвиваються і підприємств в умовах економічної нестабільності, стає не тільки очевидним фактом, але й вимагає нового рівня усвідомлення місця в міжнародних відносинах і завдань щодо залучення інвестицій на національному й глобальному рівні.

Інвестиційна діяльність посідає значне місце в розвитку та ефективному функціонуванні підприємств, адже саме інвестиції забезпечують розширення підприємницької діяльності та освоєння нових галузей бізнесу й технологій.

Без належного інвестування досить важко розраховувати на ефективне функціонування підприємств в Україні. Відповідно до Закону України "Про інвестиційну діяльність" інвестиції — це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний та екологічний ефект [13].

Економічна нестабільність України характеризується розбалансованістю економічної системи та невизначеністю напрямів розвитку основних економічних процесів, призводить до зменшення внесення обсягів прямих іноземних інвестицій в економіку держави, а також уповільнення активності інвестиційної діяльності країни. Активізація інвестиційної діяльності та приріст інвестиційних ресурсів неможливі без зростання валового внутрішнього продукту.

Ми погоджуємось із думкою А.П. Рудь, що інвестиції — найважливіший фактор економічного зростання. Це обумовлено тим, що інвестиційні ресурси дають можливість упроваджувати передові технології, новітню техніку, інноваційні форми організації праці та управління виробництвом. Нововведення, нові технології та організаційні рішення дають змогу суб'єктам господарювання вийти з кризових ситуацій, забезпечити високу конкурентоспроможність продукції і підприємства [14, с. 128].

В Україні було створено Національну інвестиційну раду при Президентіві, основними завданнями якої є: розроблення пропозицій щодо стимулювання та розвитку інвестиційної діяльності в Україні; формування привабливого інвестиційного іміджу України, у тому числі з урахуванням найкращої міжнародної практики; сприяння формуванню основних напрямів державної політики щодо поліпшення інвестиційного клімату в Україні; напрацювання пропозицій щодо стратегічних напрямів розвитку інвестиційного потенціалу України, стимулювання іноземних та національних інвестицій в розвиток економіки держави; вивчення ініціатив та потенційних пропозицій щодо інвестиційних проектів, а також практики взаємодії суб'єктів інвестиційної діяльності з державними органами; аналіз та узагальнення проблем, які перешкоджають інвестуванню в економіку України, підготовка пропозицій щодо шляхів їх вирішення, зокрема щодо заходів зі сприяння захисту прав

Таблиця 1. Прямі іноземні інвестиції в Україні з 2008 по 2019 рр. (млн дол. США)

Роки	Прямі іноземні інвестиції				Сальдо	
	в Україну		з України			
2008	10913	+ 1022	1010	+ 337	+ 9903	+ 7.4 %
2009	4816	- 6097	162	- 848	+ 4654	- 53.0 %
2010	6495	+ 1679	736	+ 574	+ 5759	+ 23.7 %
2011	7207	+ 712	192	- 544	+ 7015	+ 21.8 %
2012	8401	+ 1194	1206	+ 1014	+ 7195	+ 2.6 %
2013	4499	- 3902	420	- 786	+ 4079	- 43.3 %
2014	410	- 4089	111	- 309	+ 299	- 92.7
2015	2961	+ 2551	- 51	- 162	+ 3021	+ 907.4 %
2016	3284	+ 323	16	+ 67	+ 3268	+ 8.5 %
2017	2202	- 1082	8	- 8	+ 2194	- 32.9 %
2018	2355	+153	- 5	-13	+ 2360	+ 7.6 %
2019	1074	- 1281	- 1	+ 4	+ 1075	- 54.4 %

Примітка: * з 2014 р. — без урахування окупованих територій (Криму, Севастополя, частини Донбасу).
Джерело: узагальнено автором [4].

інвесторів; участь в опрацюванні проектів актів законодавства з питань інвестиційної діяльності [5].

Відповідно до цих завдань було розроблено Проект East Invest — 2, в якому сформульовано вимоги для покращення бізнес клімату в країні. Для залучення прямих іноземних капіталовкладень Україна пропонує великі інвестиційні проекти, серед яких: сільськогосподарський комплекс з рибною спеціалізацією, комплекс з переробки та зберігання зернових, тваринницькі комплекси, технологічні лінії з неперервного розливу сталі в металургійній промисловості та багато інших.

Прямі іноземні інвестиції в економіку України за останні 12 років надходили досить нерівномірно. Динаміка їх надходження за період 2008—2019 роки наведена в таблиці 1.

Дані таблиці 1 показують, що надходження прямих іноземних інвестицій в Україну за період з 2008 до 2019 року значно коливається та суттєво залежить від стану та зміни політичної й економічної ситуації в країні та світі. Найбільший обсяг надходжень іноземних інвестицій в Україну відбувся у 2008 році — 10913 млн дол. США. Значне скорочення надходжень прямих іноземних інвестицій у 2009 році в значній мірі пояснюється світовою економічною кризою — обсяг надходжень зменшився в порівнянні з 2008 роком на 53,0 %, що становило 4816 млн дол. США. У наступний період, з 2010 до 2012 року, спостерігається поступове зростання іноземних інвестицій, обсяг надходжень яких у 2012 році становить 8401 млн дол. США. Але вже в 2013 році політична нестабільність в Україні призвела до значного зменшення надходжень іноземних інвестицій, які склали 4499 млн дол. США і у 2014 році всього 410 млн дол. США. У 2015 і 2016 роках ситуація почала дещо покращуватись і обсяг іноземних інвестицій в економіку України становив відповідно 2961 і 3284 млн дол. США, що, між тим, значно менше, ніж у 2012 році. Але не виправдання надій на стабілізацію політичної ситуації, боротьбу з корупцією, ефективність економічних реформ знов призвело до скорочення надходжень прямих іноземних інвестицій, обсяг яких у 2017 році порівняно з 2016 роком зменшився майже на 32,9%. Незначне збільшення надходжень у 2018 році, всього на 153 млн дол. США. У 2019 році прямі іноземні інвестиції в Україну склали 1074 млн дол. США, так це продовжує свідчити про недовіру іноземних інвесторів до можливостей стабільного ведення бізнесу та поліпшення інвестиційного клімату в країні.

Проаналізувавши надходження прямих іноземних інвестицій в Україну з 2008 по 2019 рр. (млн дол. США) можна зробити висновок, що немає ніякої закономірності, будь-яка систематичність тут відсутня.

З метою встановлення привабливих для іноземних інвесторів видів економічної діяльності в економіці України, до яких надходить найбільший обсяг прямих іноземних інвестицій, проаналізовано структуру їхнього

Таблиця 2. Структура прямих іноземних інвестицій в Україну за видами економічної діяльності

Види економічної діяльності	Структура іноземних інвестицій на 1 січня, %	
	2016 рік	2019 рік
Промисловість	30,8	33,0
Сільське, лісове та рибне господарство	1,6	1,7
Будівництво	3,2	2,9
Фінансова та страхова діяльність	13,5	10,9
Інформація та телекомунікації	6,5	6,5
Оптова та роздрібна торгівля	15,9	16,7
Операції з нерухомим майном	11,7	12,4
Професійна, наукова та технічна діяльність	7,0	6,3
Інші види економічної діяльності	9,8	9,6
Усього	100,0	100,0

Джерело: сформовано автором [4].

надходження станом на початок 2016 і 2019 років.

Структура прямих іноземних інвестицій в Україну за видами економічної діяльності на початок 2016 та 2019 років представлена в таблиці 2.

Аналіз даних таблиці 2 показує, що в структурі прямих іноземних інвестицій в Україну за видами економічної діяльності відбулися певні зміни. Найбільш пріоритетними для іноземних інвесторів залишаються галузі промисловості, частка інвестицій в які на початок 2019 року збільшилась порівняно з 2016 роком на 2,2 відсоткових пунктів і склала 33,0 %, що безумовно є позитивним фактом. Значні кошти іноземних інвесторів вкладено в оптову та роздрібну торгівлю, в операції з нерухомим майном і в сферу інформації та телекомунікації, частка інвестицій в ці види діяльності за три роки також зросла і склала на 1 січня 2019 року відповідно 16,7 %, 12,4 % та 6,5 % загального обсягу іноземних інвестицій. Слід відмітити, що за аналізований період суттєво зменшувалась частка інвестицій у фінансову та страхову діяльність, яка у попередні роки була стабільно високою. За три останні роки вона скоротилась з 13,5 % у 2016 році до 10,9 % на початок 2019 року. Між тим є й негативні зміни у структурі іноземних інвестицій за видами економічної діяльності, до яких можна віднести зменшення суми та частки інвестицій у професійну, наукову та технічну діяльність з 7,0 % до 6,3 % та у будівництво — з 3,2 % до 2,9 %, а також те, що у таку галузь як, лісове та рибне господарство, де Україна запроваджує важливі інвестиційні проекти, було вкладено всього 1,7 % іноземних інвестицій.

Також пряме іноземне інвестування може формувати загрози для приймаючої країни, що полягають у такому [2, с. 13]:

— штучне пролонгування життєвого циклу морально застарілих товарів та технологій на ринку, що вирі-

Рис. 1. Розподіл капітальних інвестицій в Україні за джерелами фінансування у 2018 році, %

Джерело: розроблено автором [4].

шує проблему затовареності ринку країни-донора та проблему утилізації. Обмін передовими технологіями відбувається переважно між високорозвиненими країнами;

- переміщення екологічно небезпечного виробництва, що дасть змогу знизити рівень забруднення в країнах-донорах і, таким чином, розв'язати проблему екологізації економіки. Натомість це призведе до загострення проблеми в країнах-реципієнтах;

- інвестування з метою встановлення контролю та ліквідації підприємств задля усунення конкурентів. Окрім того, можливим є формування структурного безробіття через конкурентну боротьбу підприємств з іноземним капіталом та підприємств із національним фінансовими ресурсами. Також можлива монополізація ринку;

- встановлення іноземними інвесторами контролю над сировинними ресурсами з метою їх подальшої експлуатації та збереження власної сировинної бази;

- вплив капіталу з країни через репатріацію прибутків до країни інвестора.

Отже, прямі іноземні інвестиції здійснюють більший вплив на економіку країн, що розвиваються, ніж розвинутих країн, проте цей вплив перебуває у значній залежності від вихідних умов: якості людського капіталу, інституційного забезпечення, макроекономічної ситуації в країні. Сучасна галузева структура прямого іноземного інвестування економіки України суперечить пріоритетам розвитку держави та не здійснює ефективного впливу на економічне зростання та формування інноваційної моделі розвитку підприємств України в умовах економічної нестабільності.

Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій, як і раніше, залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких у 2018 році освоєно 71,3 відсотка капіталовкладень (рис. 1).

Частка кредитів банків та інші позики у загальних обсягах капіталовкладень становила 6,7 відсотка.

За рахунок державного та місцевих бюджетів освоєно 4,0 і 8,7 % капітальних інвестицій. Частка коштів іноземних інвесторів становила 0,3 відсотка усіх капіталовкладень, частка коштів населення на будівництво житла — 6,4 відсотка. Інші джерела фінансування становлять 2,6 відсотка.

Отже, Україна залишається не досить привабливою для інвестицій, водночас вона не знаходиться осторонь світових процесів, є достатньо інтегрованою у світове господарство і порушення макростабільності на зовнішніх ринках має свій відголос в Україні.

Європейська Бізнес Асоціація проводить дослідження "Індекс інвестиційної привабливості України" з 2008 року. За всю історію вимірювання Індекс жодного разу не сягнув позитивної зони — вище 4 балів.

Показник індексу інвестиційної привабливості України, який двічі на рік вимірює Європейська Бізнес

Асоціація, знизився до рівня 2016 року. За результатами нової хвилі опитування за першу половину 2019 року, індекс склав 2,85 балів з 5-ти можливих та опинився у негативній площині. Для порівняння, показник попереднього періоду становив 3,07 та демонстрував нейтральне ставлення інвесторів до бізнес-клімату країни.

Результати опитування вказують на відчутне погіршення настроїв, так, під час минулої хвилі опитування кількість незадоволених інвестиційним кліматом складала 40%, зараз їх кількість зросла до 57%. Відсоток задоволених поточним станом також зменшився, наразі тільки 19% топ-менеджерів вважають бізнес-середовище сприятливим, натомість наприкінці 2018 року таких було 25% [17].

Україні покращила свої позиції в щорічному рейтингу інвестиційної привабливості Doing Business — 2020, зайнявши 64 місце серед 190 країн, піднявшись зразу на 7 пунктів. Прогрес явний, бо ще в 2012 році ми знаходилися на 152 місці.

Відповідно до звіту Всесвітнього банку, Україна покращила свої показники по 6 із 10 індикаторів. Найбільший прогрес наша країна показала по компонентах "Захист міноритарних акціонерів" (+27 пунктів), "Отримання дозволів на будівництво" (+10 пунктів), "Підключення до електромереж", "Міжнародна торгівля", "Регістрація майна", і "Доступ до кредитів".

"Рейтинговий" прогрес України досить значний. З початку розрахунку Doing Business в 2006 році наша країна була позаду. Наприклад, у 2012 році ми були лише на 152 місці, а вже у 2015 році Україна попала у першу сотню. В 2019 році зайняла 71 місце і ось уже тепер — 64 позиції. А за показником "Отримання дозволів на будівництво" за два роки Україна з 140 місця піднялася на 30 місце [18].

Міжнародне рейтингове агентство Standard & Poor's, вслід за агентством Fitch підвищили довгостроковий суверенний кредитний рейтинг України в іноземній та національній валюті до рівня "B" з "B-", а також рейтинг України за національною шкалою до рівня "aaA" з "aaBBB". Агентство підтвердило короткотерміновий кредитний рейтинг на рівні "B", що також відмічається, що наша країна стає більш привабливою для іноземних інвесторів, що в подальшому дасть можливість покращити бюджетну політику і зберегти макроекономічну стабільність в Україні [1].

Для подальшого покращення інвестиційного клімату України актуальним на сьогодні є питання удосконалення правової та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення сприятливого інвестиційного клімату й формування основи збереження та підвищення конкурентоспроможності підприємств України в умовах економічної нестабільності.

Ряд позитивних кроків у цьому напрямі вже здійснено:
1. На сьогодні в Україні створене правове поле для інвестування та розвитку державно-приватного парт-

нерства. Законодавство України визначає гарантії діяльності для інвесторів, економічні та організаційні засади реалізації державно-приватного партнерства в Україні.

2. На території України до іноземних інвесторів застосовується національний режим інвестиційної діяльності, тобто надано рівні умови діяльності з вітчизняними інвесторами. Іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації.

3. Для підвищення захисту іноземних інвестицій Законом України від 16.03.2000 р. № 1547 ратифікована Вашингтонська Конвенція 1965 року про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами [3].

4. Підписано та ратифіковано Верховною Радою України міжурядові угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій з понад 70 країнами світу.

5. З метою спрощення порядку залучення іноземних інвестицій та унеможливлення прояв ознак корупції при їх державній реєстрації 31.05.2016 прийнято Закон України № 1390-VIII "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скасування обов'язковості державної реєстрації іноземних інвестицій" [7].

6. Прийнято Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення бар'єрів для залучення іноземних інвестицій" від 23.05.2017 р. Законом врегульовано базові аспекти оформлення дозволу на застосування праці іноземців та посвідки на тимчасове проживання, що спростить залучення іноземних менеджерів та іноземних кваліфікованих працівників, що необхідно на перших етапах розвитку дочірнього підприємства в Україні [8].

7. 27.06.2018 р. Підписано Угоду про заохочення та захист інвестицій між Україною та Фондом Міжнародного розвитку ОПЕК. Угода передбачає надання режиму найбільшого сприяння щодо розпорядження інвестиціями та прогнозовано сприятиме збільшенню обсягів іноземних інвестицій в ключові галузі економіки України [12].

Приєднання України до Декларації ОЕСР про міжнародні інвестиції і багатонаціональні підприємства та набуття членства в Інвестиційному комітеті ОЕСР надасть такі суттєві переваги для країни, а саме: свідчитиме про запровадження Україною міжнародних стандартів здійснення інвестиційної діяльності; сприятиме залученню прямих іноземних інвестицій шляхом усунення обмежень щодо секторів, в яких іноземне інвестування заборонено та забезпечення національного режиму для транснаціональних корпорацій (далі — ТНК) відповідно до системи розвитку міжнародних стандартів у регулюванні відносин ТНК із країнами, що приймають їхні інвестиції; сприятиме поліпшенню конкурентного середовища та впливу на впровадження та розповсюдження інновацій; сприятиме реалізації принципів та стандартів соціальної відповідальності бізнесу згідно з керівними принципами ОЕСР щодо ведення відповідального бізнесу.

Ведеться робота в напрямі розвитку державно-приватного партнерства, а саме:

— удосконалено порядок розрахунку концесійних платежів, (постанова Кабінету Міністрів України від 04.02.2016 р. № 130 "Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2000 р. № 639") [10];

— впроваджено міжнародну практику підготовки проектів державноприватного партнерства в частині визначення механізмів справедливого розподілу ризиків між державним та приватним партнерами (постанова Кабінету Міністрів України від 16.09.2015 р. № 713 "Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2011 р. № 232") [11];

— спрощено Порядок надання приватним партнером державному партнеру інформації про виконання договору, укладеного в рамках державноприватного партнерства, (постанова Кабінету Міністрів України від

02.09.2015 р. № 746 "Про внесення змін до Порядку надання приватним партнером державному партнеру інформації про виконання договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства") [9];

— створено більш ефективні механізми для співробітництва між державою і територіальними громадами (державними партнерами) та приватними партнерами в рамках державно-приватного партнерства (Верховною Радою України 24.11.2015 р. прийнято Закон України "Про внесення змін до деяких законів України щодо усунення регуляторних бар'єрів для розвитку державно-приватного партнерства та стимулювання інвестицій в Україні") [6].

Враховуючи потенційно сильні та слабкі сторони інвестиційної діяльності, вважаємо, що на рівні держави потрібно і надалі проводити комплекс заходів щодо стимулювання інвестиційних процесів в економіку України, а відтак це буде сприяти для залучення інвестицій підприємствами України в умовах економічної нестабільності.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Для задовільного стану інвестиційної діяльності підприємств України в умовах економічної нестабільності необхідно провести ряд інноваційних заходів, які комплексно будуть впливати на інвестиційний клімат діяльності підприємств: поліпшення інвестиційної інфраструктури; покращення демографічних показників; контроль за рівнем ризиків (криміногенних, політичних, інфляційних та інших); адаптація правової та нормативної бази України відповідно до вимог ЄС, націленої на ефективне та стабільне функціонування економіки; підвищення рівня ВВП України; врегулювання проблеми державного боргу; скорочення масштабу корупції в органах самоврядування; забезпечення розвитку фінансового сектору.

Щодо внутрішніх інвестицій для їх стимулювання необхідно першочергово забезпечити надання пільг малому та середньому бізнесу для використання розроблених інвестиційних проектів. Зауважимо, що Україна володіє багатими природними ресурсами, має вигідне географічне положення, родючі ґрунти, сприятливий клімат, високий рівень науково-дослідних розробок у багатьох галузях науки і техніки, розвинену інфраструктуру, а отже можемо стверджувати, що інвестиційний потенціал є сприятливий. Попри вищезазначені переваги інвестиційна діяльність підприємств України залишається і є ризикованою для європейських інвесторів навіть за наявності відносно дешевої кваліфікованої робочої сили.

Проведене дослідження інвестиційної діяльності підприємств України в умовах економічної нестабільності надало можливість відзначити, що іноземні інвестиції є визначальним фактором, який впливає на темпи економічного зростання та розвиток підприємств та країни в цілому, адже виступає передумовою розширення міжнародного співробітництва та створення соціального ефекту у вигляді зростання доходів.

Література:

1. S&P підвищив кредитний рейтинг України. URL: <https://finance.liga.net/ekonomika/novosti/sp-povyshil-kreditnyy-reyting-ukrainy> (дата звернення 10.11.2019).
2. Василюк О.Б. Іноземне інвестування: загрози економічній безпеці України. Економіко-правовий часопис. 2016. Вип. 1. С. 12—22.
3. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами. Конвенцію ратифіковано Законом N 1547-III (1547-14) від 16.03.2000. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_060 (дата звернення 02.11.2019).

4. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 05.11.2019).

5. Питання Національної інвестиційної ради: Указ Президента від 29.08.2016. Дата оновлення: 25.06.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/365/2016> (дата звернення 10.11.2019).

6. Про внесення змін до деяких законів України щодо усунення регуляторних бар'єрів для розвитку державно-приватного партнерства та стимулювання інвестицій в Україні: Закон України від 24 листопада 2015 року № 817-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/817-19> (дата звернення 14.11.2019).

7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скасування обов'язковості державної реєстрації іноземних інвестицій: Закон України від 31 травня 2016 року № 1390-VIII URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/1390-19 (дата звернення 12.11.2019).

8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення бар'єрів для залучення іноземних інвестицій: Закон України від 23 травня 2017 року № 2058-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2058-19> (дата звернення 13.11.2019).

9. Про внесення змін до Порядку надання приватним партнером державному партнеру інформації про виконання договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства: Постанова Кабінету Міністрів України від 2 вересня 2015 р. № 746. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/746-2015-p> (дата звернення 07.11.2019).

10. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2000 р. № 639: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.02.2016 р. № 130. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/130-2016-p> (дата звернення 04.11.2019).

11. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2011 р. № 232: Постанова Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2015 р. № 713. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/713-2015-p> (дата звернення 09.11.2019).

12. Про заохочення та захист інвестицій між Україною та фондом міжнародного розвитку ОПЕК: Угода від 5 грудня 2017 року № 2220-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/893_001-17 (дата звернення 15.11.2019).

13. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII. Дата оновлення: 18.12.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (дата звернення 05.11.2019).

14. Рудь А. П. Макроекономічні аспекти інвестиційної діяльності в Україні. Комунальне господарство міст. 2012. № 106. С. 128—132.

15. Суханова А. Інвестиційна діяльність підприємств в Україні. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 17.

16. Ткаченко Т., Шевчук Н., Гончарук І. Напрямки оптимізації інвестиційної діяльності підприємства. Аграріум. 2017. № 7. С. 45—48.

17. Топ-менеджери погіршили оцінку інвестпривабливості України. URL: <https://eba.com.ua/top-menedzhery-pogirshly-otsinku-investpryvablyvosti-ukrayiny> (дата звернення 17.11.2019).

18. Украина поднялась в рейтинге Doing business-2020. URL: <https://biz.liga.net/ekonomika/all/novosti/ukraina-podnyalas-v-reytinge-doing-business-2020> (дата звернення 02.11.2019).

References:

1. finance.liga.net (2019), "S&P upgraded the credit rating of Ukraine", available at: <https://finance.liga.net/ekonomika/novosti/sp-povysil-kreditnyy-reyting-ukrainy> (Accessed 15 Dec 2019).

2. Vasylytsia, O.B. (2016), "Foreign investment: threats to the economic security of Ukraine", *Ekonomiko-pravovyi chasopys*, vol. 1, pp. 12—22.

3. Verkhovna Rada of Ukraine (2000), "Convention on the Settlement of Investment Disputes between States and Foreign Persons", available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_060 (Accessed 15 Dec 2019).

4. State Statistics Service of Ukraine (2019), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 15 Dec 2019).

5. President of Ukraine (2016), Decree "Questions of the National Investment Council", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/365/2016> (Accessed 15 Dec 2019).

6. Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine "Amending Some Laws of Ukraine on Removing Regulatory Barriers to Developing Public-Private Partnerships and Encouraging Investment in Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/817-19> (Accessed 15 Dec 2019).

7. Verkhovna Rada of Ukraine (2016), The Law of Ukraine "On amendments to some legislative acts of Ukraine on the abolition of the obligation of state registration of foreign investments", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1390-19> (Accessed 15 Dec 2019).

8. Verkhovna Rada of Ukraine (2017), The Law of Ukraine "On Amendments to Some Legislative Acts of Ukraine on Removing Barriers to Attracting Foreign Investments", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2058-19> (Accessed 15 Dec 2019).

9. Cabinet of Ministers of Ukraine (2015), Resolution "On amendments to the Procedure of providing a private partner with a public partner information on the implementation of a contract concluded within the framework of a public-private partnership", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/746-2015-p> (Accessed 15 Dec 2019).

10. Cabinet of Ministers of Ukraine (2016), Resolution "On amendments to the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of April 12, 2000 No. 639", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/130-2016-p> (Accessed 15 Dec 2019).

11. Cabinet of Ministers of Ukraine (2015), Resolution "On amendments to the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of February 16, 2011 No. 232", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/713-2015-p> (Accessed 15 Dec 2019).

12. Verkhovna Rada of Ukraine (2017), "On the Promotion and Protection of Investments between Ukraine and the OPEC Fund for International Development: Agreement of December 5, 2017 No. 2220-VIII", available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/893_001-17 (Accessed 15 Dec 2019).

13. Verkhovna Rada of Ukraine (1991), The Law of Ukraine "On Investment Activity", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (Accessed 15 Dec 2019).

14. Rud', L.P. (2012), "Macroeconomic aspects of investment activity in Ukraine", *Komunal'ne hospodarstvo mist*, vol. 106, pp. 128—132.

15. Sukhanova, A. (2017), "Investment activity of enterprises in Ukraine", *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*, vol. 17.

16. Tkachenko, T. Shevchuk, N. and Honcharuk, I. (2018), "Areas of optimization of investment activity of enterprises", *Ahrosvit*, vol. 7, pp. 45—48.

17. EBA (2019), "Top executives downplayed Ukraine's investment attractiveness", available at: <https://eba.com.ua/top-menedzhery-pogirshly-otsinku-investpryvablyvosti-ukrayiny> (Accessed 15 Dec 2019).

18. biz.liga.net (2019), "Ukraine has risen in the ranking of Doing business-2020", available at: <https://biz.liga.net/ekonomika/all/novosti/ukraina-podnyalas-v-reytinge-doing-business-2020> (Accessed 15 Dec 2019).

Стаття надійшла до редакції 22.12.2019 р.